

Trainen voor de toekomst

Wie zijn de jonge aankomende dansers op de vooropleiding?

Terwijl dans toeneemt in populariteit, worden de eisen steeds hoger. Inmiddels volgen ruim zeshonderd kinderen van tien tot achttien een van de zes dansvooropleidingen die Nederland telt. Dat betekent: een overvol rooster, lange dagen met vaak en veel reizen, en soms zelfs wonen in een gastgezin.

Wie van dansen zijn vak wil maken moet vroeg beginnen. Het beroep van danser duurt maar kort en vooral op jonge leeftijd is het menselijk lichaam gevoelig voor training. Alhoewel het in de Nederlandse cultuur, anders dan in Oost-Europa en Azië, lange tijd niet gebruikelijk was op jonge leeftijd al een vakopleiding te volgen, lijkt dat de laatste tijd te veranderen. Aan de ene kant heeft dat te maken met de vraag uit de praktijk. De technische eisen die dansgezelschappen en academies stellen, worden steeds hoger en de grote gezelschappen hebben graag jonge, 'vormbare' dansers. Aan de andere kant is ook het aantal jongeren dat wil dansen gegroeid. Dans is, in de tijd van musicals en videoclip, een populaire kunstvorm geworden, die niet alleen door een kleine elite beoefend wordt.

Nederland telt op dit moment zes dansvooropleidingen, waaraan ruim zeshonderd leerlingen van tien tot achttien jaar ingeschreven staan. De scholen, gevestigd in Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Enschede, Rotterdam en Tilburg, zijn, op Enschede na, verbonden aan een hbo-dansopleiding en hebben allemaal hetzelfde doel: jonge dansers voorbereiden op een studie aan een dansvakopleiding.

De opleiding verloopt in twee fasen. In de basisschoolperiode volgen de meeste leerlingen twee tot drie keer in de week hun lessen op de dansacademie en zitten ze op een normale basisschool. Uitzondering daarop vormen het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en de Nationale Balletacademie in Amsterdam, die een speciale, aan de academie verbonden basisschool kennen, waar de leerlingen vanaf groep 7 dagelijkse lessen volgen. In het voortgezet onderwijs wordt het lesprogramma geïntensiveerd. De leerlingen hebben dan een speciaal rooster waarbij ze, naast één of meer danslessen per dag, het gewone schoolprogramma volgen. In Rotterdam en Den Haag gebeurt dat op een speciale school voor dans- en muzieklerlingen, die in de academie zelf gevestigd is. In de andere steden hebben de academies een overeenkomst gesloten met één speciale middelbare school waar, naast dansvakstudenten, ook andere leerlingen onderwijs volgen.

Op alle opleidingen vormt de klassieke techniek de basis van het dansonderwijs. Daarnaast zijn er aanzienlijke verschillen. De opleiding in Den Haag is uitsluitend

Foto Liesbeth Ruysink

gericht op het opleiden van dansers voor de klassieke balletacademies. De andere vooropleidingen richten zich ook op de toelatingsexamens voor specialisaties als 'jazz', 'musical', 'moderne dans' en 'docent dans'. Zij hebben naast 'klassiek' en 'modern' ook een grote variëteit aan andere vakken als compositie, Spaanse dans, jazz, tap en Afrikaans op het rooster staan.

Maar wat de verschillen ook zijn, een dansvooropleiding betekent een overvol rooster, lange dagen met vaak en veel reizen, soms zelfs wonen in een gastgezin. Wie zijn de jonge aankomende dansers op de vooropleiding? Hoe ziet hun opleiding en leven eruit, wat motiveert ze en wat is hun toekomstperspectief?

Danskruiden In een van de studio's van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag staan acht meisjes en één jongen aan de bar. Ze zien er onberispelijk uit. Zwarte broek of balletpak, roze maillots, de haren gevlochten in een 'broodje' met zwarte strikjes. 'En', vraagt docent Ludmilla Molenaar, 'wat voor danskruiden doen jullie vandaag in je waterflesjes?' Daar hoeven de achtstegroepers niet lang over na te denken. 'Gestreckte-voetenkruiden' zegt een lang blond meisje. 'In-de-muziek-blijfkruiden', vervolgt haar buurvrouw. De andere vullen aan: 'Om-je-heen-kijkkruiden, draag-je-armenkruiden.' 'Doe daar bij de volgende oefening nog maar wat lage schouders en dansplezier bij', vult Ludmilla aan.

De pianist begint te spelen. Aan een enkel woord hebben de twaalfjarigen genoeg voor hun pliés, piqués of jetés. Alle schouders, armen en benen bewegen in dezelfde richting, vergezeld van een zelfverzekerde glimlach. Die houding blijft als hun docent, als een kritische beeldhouwer, tussen ze door loopt. 'Ontspan je schouders, strek je standbeen, zegt ze, terwijl ze de kinderen voorzichtig maar doelgericht

aanraakt. 'Blijf op je lijn. Als je straks in het corps de ballet van *Het Zwanenmeer* staat, moet dat ook. Het publiek ziet meer dan je denkt.'

Een rol in *Het Zwanenmeer* of *De Notenkraker*. Voor de jonge leerlingen van het Koninklijk Conservatorium zijn dat niet zomaar kinderlijke fantasieën. Wie eenmaal is aangenomen op de vooropleiding, weet dat de school uiteindelijk maar één afstudeerrichting kent: de opleiding tot klassiek danser bij grote gezelschappen als Het Nationale Ballet, Introdans of het Scapino Ballet. Een afstudeerrichting jazz, modern of een docentenvariant kent de opleiding niet en alle vakken zijn dan ook gericht op het aanleren en vervolmaken van de klassieke techniek.

En dat is hard werken. De leerlingen volgen, vanaf groep 7, een vol dagprogramma met vakken als klassieke dans, spitzentechniek, en *caractère* (de klassieke variant van de folkloredans). Daarnaast treden ze regelmatig op in producties van onder meer het Nationale Ballet. De meeste jonge dansers hebben hun leven drastisch moeten aanpassen om de opleiding te kunnen volgen. Claire uit Bergschenhoek bijvoorbeeld staat elke dag om half zes op. De eerste drie kwartier is het eten, douchen en haren vlechten en vanaf kwart over zes zit ze aan haar huiswerk. Om zeven uur vertrekt ze met haar vader naar Den Haag om pas na een lange dag tegen half zeven weer thuis te komen. Zwaar vindt ze het niet: **'Twee tot drie uur dans per dag is toch heerlijk! Ik moet er niet aan denken om de hele dag alleen maar te zitten ploeteren op mijn rekenwerk.'**

Voor klasgenootje Fiona uit Roosendaal was op en neer reizen geen optie. Zij woont sinds vorig jaar op weekdays in een gastgezin. 'Dat is wel wennen hoor. Bij mijn eerste gezin ging het mis. Ik was zo anders dan die mensen! Nu woon ik bij een gastmoeder die onderwijzeres is. Die snapt veel meer van kinderen. **Toch mis ik mijn moeder wel. Gelukkig belt ze me een paar keer per dag en heb ik een knuffeltje met haar parfum voor als ik slapen ga.'**

Hoge eisen Welke eigenschappen moet een twaalfjarige bezitten om zo'n zware opleiding vol te houden? Waarom lukt het de één wel en de ander niet? 'Doorzettingsvermogen', zegt Claire stellig. 'Vanochtend in de les op spitzen lachte ik vrolijk, maar in mijn voeten speelde iets heel anders. Dan ga ik toch door. Eigenlijk ben je altijd met dans bezig. In de trein neem ik mijn combinaties door en thuis doe ik rekoefeningen. En je moet natuurlijk goed kunnen leren, want wij hebben minder tijd voor gewone schoolvakken.' 'Wat je ook moet kunnen', vult Fiona aan, 'is omgaan met kritiek. **Ze zijn hier heel streng. Wat je doet, is bijna nooit goed. Dat is in het begin wel wennen, maar je moet begrijpen dat kritiek alleen is om van te leren.** Als je veel kritiek krijgt, zijn ze met je bezig, als je geen kritiek krijgt, hebben ze je afgeschreven. Er was vorig jaar een meisje dat steeds moest huilen als ze kritiek kreeg, die is van school gegaan.'

'Talent is een combinatie van factoren', zegt Tineke van Zuijlen, coördinator van de vooropleiding. 'Je zoekt een mengeling van fysiek talent en bewegingstalent, en het vak van klassiek danser stelt hoge eisen. Van iedere tien leerlingen die wij aan het begin aannemen, halen er maar drie de eindstreep, maar het is niet altijd te

'Twee tot drie uur dans per dag is toch heerlijk! Ik moet er niet aan denken om de hele dag alleen maar te zitten ploeteren op mijn rekenwerk'

'Ze zijn hier heel streng. Wat je doet, is bijna nooit goed. Dat is in het begin wel wennen, maar je moet begrijpen dat kritiek alleen is om van te leren'

'Je mag leerlingen geen onhaalbare verwachtingen laten koesteren. Het werkveld stelt hoge eisen. Dat moeten wij daarom ook doen'

voorspellen wie het redden zal en wie niet. Er zijn kinderen met een fantastisch lichaam waar je niet naar blijft kijken, terwijl anderen, wier lichaam niet helemaal ideaal is, je wél weten te roeren. Wij proberen eruit te halen wat erin zit, maar als er te grote fysieke problemen zijn, is het beter om een andere school te zoeken. **Je mag leerlingen geen onhaalbare verwachtingen laten koesteren. Het werkveld stelt hoge eisen. Dat moeten wij daarom ook doen.'**

Ook op de Havo voor Muziek en Dans, verbonden aan de Rotterdamse Dans-academie, de oudste dansopleiding van Nederland, worden hoge eisen gesteld aan de aankomende dansers. 'Kom op dames, ik wil dit stuk niet ordinaar, ik wil het vulgair', roept choreograaf Thom Stuart tegen een groep zestienjarigen die auditie doet voor de eindejaarsvoorstelling. 'Iedere vent in het publiek moet flauwvallen. **Sell your smell.**' Om de beurt voeren de twintig leerlingen de opdracht uit. Met hoogrode konen steken ze, als snelwandelaars op spitzen, de zaal over. Ze wiegen met hun heupen, openen en sluiten hun benen en eindigen met een kick in de lucht. 'Kijk nu zie ik wie je bent', roept Stuart uit. 'Ik zie een komiek, een seksbom, een sportvrouw. Dat is het, laat me zien dat je een mens bent.'

In de studio ernaast vindt een auditie plaats voor een Afrikaanse productie. De haren zijn uit de knot en de roze pakjes verruild voor veelkleurige broeken, shirts en hoofdbanden. Meer dan dertig leerlingen bewegen met schuddende bovenlijven, bibberende knieën en grillige hoofdbewegingen door de zaal. Studieleidster Elly Broeren zit aan de kant en geniet. 'Wij leiden dansers op, geen ballerina's', zegt ze. Vanaf het begin van de opleiding combineren wij de klassieke basistechniek met allerlei andere dansvormen, zoals Afrikaans, hiphop, modern en improvisatie. Dat zie je niet alleen in het lesprogramma maar ook in de voorstellingen. Ieder jaar nodigen wij een aantal choreografen uit om met onze leerlingen producties te maken in verschillende stijlen. De leerlingen doen dan auditie voor het stuk van hun keuze. Het werkveld waarin onze leerlingen terecht komen is breed. We vinden het belangrijk dat ze dat al jong leren kennen. Als ze hier van school komen, moeten ze zelf keuzes kunnen maken en hun eigen verantwoordelijkheid nemen.'

Jongensklas Het overgrote deel van de leerlingen op de vooropleidingen wordt gevormd door meisjes. Jongens voelen zich vaak niet thuis in de door roze meisjes bevolkte balletscholen. En die scholen zijn over het algemeen nog steeds de plek waar de interesse voor de dans ontstaat. Om ook bij jongens belangstelling voor dans te wekken, organiseren de meeste vooropleidingen speciale jongenscursussen, waarin naast klassieke basistechniek ook zaken als acrobatiek en krachttraining aan bod komen. Toch weten veel jongens van het bestaan van dat soort cursussen niets af.

De Dansacademie Arnhem ontwikkelde daarom een speciaal scoutingproject om talentvolle jongens zélf op te sporen. Onder leiding van dansdocent Wil Boom maken de leerlingen van de hoogste klassen van de basisschool daarin kennis met de danskunst. De meisjes studeren een passencombinatie in, de jongens werken met acrobatiek en breakdanceachtige bewegingen. Boom: 'Na het project laat ik bij alle jongens mijn kaartje achter met de uitnodiging mee te doen aan de wekelijkse jongensles op de academie. Echte talenten bel ik na. En het werkt. Drie jaar na de start van het project heb ik twee verschillende niveaugroepen die wekelijks op de

academie lessen volgen.' Een onderdeel van de jongenscursus is het maken van een choreografie die uitgevoerd wordt op de jaarlijkse eindvoorstelling van de vooropleiding. Boom: 'Die jongens weten niet wat ze meemaken. Ze staan in een echte voorstelling en doen de warming-up samen met de meisjes van de vooropleiding die de jazz-, folklore- of klassieke stijl beheersen. Je ziet ze denken: 'Wat zij doen wil ik ook kunnen.'

Toch zullen uiteindelijk maar weinig jongens uit de jongensklas werkelijk doorstromen naar de vooropleiding. Boom: '**Ook jongens hebben een goed lichaam en dansgevoel nodig. Driekwart van mijn jongensklas zal uiteindelijk niet geschikt blijken voor de vooropleiding.** Maar dat is ook niet mijn enige doel. Dit project moet je zien op de lange termijn. Het gaat erom meer jongens voor dans te interesseren. Zij hebben op dit moment te weinig goede voorbeelden. Ik zag laatst een jeugdvoorstelling met een ballet van Hans van Manen, waarin de mannen zo'n strak maillotje aanhebben. Dat staat toch veel te ver van ze af! Juist door zelf te dansen en leeftijdgenoten te zien raken ze gefascineerd.'

Buitenschoolse vooropleiding Niet alleen jongens zijn vaak onbekend met het bestaan van een vooropleiding. Ook veel meisjes komen er vaak pas halverwege de middelbare school achter dat ze van dans hun beroep willen maken. Voor hen bestaat sinds kort op de Amsterdamse Theaterschool de zogenaamde buitenschoolse vooropleiding¹. De leerlingen van deze opleiding blijven lessen volgen op hun eigen middelbare school en balletschool maar reizen twee keer in de week naar Amsterdam voor extra dansonderwijs.

'Er zijn zoveel kinderen die danstalent hebben maar niet passen in de klassieke vooropleiding', zegt Vicky Summers, hoofddocent van de vooropleiding. 'Die kinderen kunnen eigenlijk nergens terecht omdat ze te laat begonnen zijn of niet voldoen aan de fysieke eisen. Sommigen wilden altijd dansen maar mochten niet, anderen blijken er nooit aan gedacht te hebben omdat het in hun cultuur niet gebruikelijk is. Ook leerlingen van andere academies melden zich aan. Er zijn bijvoorbeeld net twee jongens overstapt die per se gymnasium wilden doen en dat viel ergens anders niet te combineren.' Op deze opleiding kunnen zij ontdekken of zij belangstelling hebben voor een danscarrière. Dans heeft zoveel kanten. Voor de meesten gaat er een wereld open.'

De laatste jaren is er een groeiende vraag naar dansdocenten en jazz- en musical-dansers. De buitenschoolse vooropleiding richt zich met zijn lesaanbod dan ook vooral op die opleidingen. Summers: 'Niet alle leerlingen hebben een reële kijk op hun eigen verwachtingen. Velen komen voor modern en jazz, maar voor anderen is klassiek toch nog steeds het ideaal. Wij willen ze een duidelijk werkveldperspectief

'Ook jongens hebben een goed lichaam en dansgevoel nodig. Driekwart van mijn jongensklas zal uiteindelijk niet geschikt blijken voor de vooropleiding'

¹ Bij het ter perse gaan van deze publicatie werd bekend dat de buitenschoolse vooropleiding aan de Theaterschool van Amsterdam in verband met bezuinigingsmaatregelen gedeeltelijk zal worden opgeheven.

**'Leerlingen die later
beginnen zijn vaak
supergedreven.'**

**Zij kennen geen twijfel
maar gaan er helemaal
voor. Hun belangstelling
is vaak breder'**

geven. Kijk, het scheelt natuurlijk toch of je vijf keer per week les hebt of twee keer. Hoe later je begint, hoe beperkter je kansen, zeker in het klassieke veld.'

Toch is leeftijd niet het enige wat telt. Summers: 'Je hebt te maken met jonge mensen in ontwikkeling. Kinderen die vroeg beginnen krijgen rond hun veertiende vaak een moment van twijfel. Het is dan moeilijk gemotiveerd te blijven voor weer eenzelfde les en nog een optreden. Ze hebben in hun leven maar één ding gedaan en zien dat de wereld groter is dan ballet. **Leerlingen die later beginnen zijn vaak supergedreven. Zij kennen geen twijfel maar gaan er helemaal voor. Hun belangstelling is vaak breder.** Sommigen hebben zelfs een eigen groep. Dat zien we helemaal bij de five o'clock class, de buitenschoolse vooropleiding in Amsterdam-Zuidoost voor leerlingen van zestien jaar en ouder. Die leerlingen hebben op late leeftijd de beslissing genomen om te gaan dansen en volgen één jaar lang elke dag lessen. Als je weet wat je wilt, kan het hard gaan. Veel van hen zijn al doorgestroomd naar de hbo-opleidingen.'

Veel bagage Zes vooropleidingen, meer dan zeshonderd leerlingen. Is er voor al die jonge mensen een toekomst in de dans en wat gebeurt er met hen die afvallen? Tineke van Zuijlen (Den Haag): 'De paar leerlingen die bij ons uiteindelijk afstuderen kunnen altijd ergens terecht. Maar voor leerlingen die tussentijds afvallen is het vaak zwaar. Soms kunnen ze naar een andere academie, maar altijd moeten ze op een nieuwe school beginnen. En dat is, vooral in het begin, erg wennen.' Ellie Broere (Rotterdam): 'Leerlingen van onze school komen op allerlei opleidingen terecht. Ze kiezen voor modern, jazz, het vak van choreograaf of de docentenopleiding. Maar ook leerlingen die niet verder gaan in de dans, hebben hier veel bagage meegekregen. Ze leren zich doelen stellen, hun eigen verantwoordelijkheid nemen en keuzes maken. Ze zijn daarin meestal veel verder dan hun leeftijdsgenoten, die zich vaak in de puberteit met hun energie geen raad weten. Eigenlijk krijgen ze bij ons al vanaf hun twaalfde een soort loopbaanbegeleiding. Je zou iedereen zo'n schooltijd wensen.'

Vicky Summers (Theaterschool Amsterdam) is het met haar eens. 'Wat je hier geleerd hebt is een les voor het leven. **Je leert vechten voor wat je wilt en niet bang te zijn om hard te werken. Dat kun je in elk vak gebruiken.'**

Mariëlle van Kilsdonk is freelance
journaliste en dansdocente

**'Je leert vechten voor
wat je wilt en niet bang
te zijn om hard te
werken. Dat kun je in
elk vak gebruiken'**

Foto Liesbeth Ruysink

